

VAKBLAD VOOR DE METSEL-, VOEG- EN HELLENDE DAKENBRANCHE

Gevel

& DAK *journaal*

Waarin
opgenomen

NL
ONDER DAK

Conga's nieuwe
gedragscode
gespecialiseerde
aannemers

Hoekoplossingen
van rollagen

De snijvoeg: vakkundig
boetseerwerk

Schuytgraaf Arnhem:

Monumentwaardig

Bloedlink zonder
valbeveiliging

Stelgerloos bouwen met
prefab dakelementen

'Monumentwaardigheid is het enige argument'

Als architect Mieke Bosse van Scala aan een ontwerp werkt, vraagt zij zich bijvoorbeeld af hoe de aanstaande bewoner thuiskomt: doorweekt van de regen, met twee kinderen en/of met drie volle boodschappentassen. 'Want of je nou 3 of 5 ton voor een huis betaalt, het gaat erom dat je er gelukkig in wordt.'

TEXST: FRANK MEIJER

Het architectenbureau Scala is gevestigd in het centrum van Den Haag. Op een zonnige ochtend klikt vanaf de zolder van het fraaie pand aan de Oude Motweg een heldere zangstem. Onder het zolderdak, anno 1530, zingt Mieke Bosse een liedje van Herman van Veen. 'Er wordt tegenwoordig te veel geklaagd en te weinig gezongen', vindt de vrolijke architect.

GEPOKT EN GEMAZELD

Scala ontstond in 1982 en is gepoekt en gemazeld in de stadsvernieuwingspraktijk. Sindsdien zijn ervaring en kennis opgebouwd door de schalen van de vernieuwingsopgave heen: stedebouwkundige revitalisering, bouwkundige renovatie en vernieuwing, architectonische restauratie of inpassing in historische context. Scala won met het Pandertcomplex, een renovatie-, restauratie- en nieuwbouwproject van woningen en bedrijven, in 1990 de Stadsvernieuwingsprijs Den Haag en in 1991 de Nationale Renovatieprijs. Door de jaren legde het bureau zich toe op de nieuwbouwoopgave in suburbane uitbreidingen, waar ambities bestonden om stedelijke kwaliteiten ten aanzien van de openbare ruimte programmatisch en architectonisch gedifferentieerd op te nemen. Behalve een veelkleurig scala aan woningbouwopgaven, zowel nieuwbouw als verbouw, in allerlei financieringscategorieën en zowel grondgebonden als gestapeld, wordt aan andere opgaven gewerkt, zoals: buurtwinkelcentra, scholen, kinderdagverblijven, een theater en kantoren. Een belangrijk deel van de opdrachten van het bureau betrof en betreft het hergebruik en de restauratie van gewaardeerde gebouwen in de stad. Voorbeelden zijn de Platanenbof in Amsterdam, in 1997 genom-

meerd voor de landelijke Stadsvernieuwingsprijs, de voormalige Gemeente Apotheek in Den Haag, de voormalige Militaire Bakkerij in Arnhem en de restauratie en nieuwbouw van De Resident in Den Haag. Scala beperkt zich niet tot één enkele stijl. Aan de rijkdom van de traditie schrijft men evenveel waarde toe als aan het goed geplaatste experiment. Het handschrift van het bureau is dan ook meer herkenbaar als een ingreep in de specifieke context van elk project, tussen contrast en continuïteit. Het bureau maakt deel uit van de Council for European Urbanism en voert het secretariaat van de Nederlandse afdeling van de Council for New Urbanism. Binnen het bureau wordt in kleine, wisselende groepen projectsgewijs gewerkt. De ervaring leert dat elk plan hierdoor ten detail doorontworpen kan worden. Coördinatie, ontwerp en contacten met bouwteams worden zo voor elk project onderhouden door een team onder leiding van Mieke Bosse of Peter Drijver.

Hoe verklaart u uw betrokkenheid bij het Council for European Urbanism?

'De basis van het bureau is gelegd in de periode van stadsvernieuwing en daar komt direct de CEU om de hoek kijken. Het citizenship, het Amerikaanse woord voor de organisatie, de afspraken in een stad, is in de jaren van stadsvernieuwing in ons land sterk gereduceerd. In die periode golden aspecten als de hoogte van de huur en de inspraak van bewoners. Het stadsbeeld was geen onderwerp meer. In de grote stadsvernieuwingswijken zie je geen stadsbeeld meer, maar je ziet die gestolde discussie. In Rotterdam en Den Haag zijn hele straten verminkt,

'ALS JE EEN HAGENAAR GEBLINDDOEKT IN EEN HAAGSE STRAAT NEERZET EN JE NEEMT DE BLINDDOEK AF, DAN WEET-IE PRECIËS WAAR HIJ ZICH IN DE STAD BEVINDT'

snappen. Ik vind het belangrijk hoe de woning zich presenteert aan de openbare ruimte. De kap speelt daarin een grote rol. In de Middeleeuwen besteedden de rijken veel geld aan de gevel, dat was hun cadeau aan de stad. Dat is wezenlijk aan het begrip stad: mensen wonen bij elkaar en maken ruimtes. Het maken van een stad komt neer op het beheren van je woonomgeving. Het is mooi als de hand van de metselaar en de timmerman herkenbaar zijn in de gevel. Dat geldt zowel voor restauratie- als voor nieuwbouwprojecten. Wij zijn geen voorstander van projecten die zo glad zijn dat je niet meer kunt zien hoe het gemaakt is. Het dak is volgens mij een van de meest essentiële dingen van een huis of een gebouw. Een kap, een overstek of een gootlijst is belangrijk voor een gevel. Het dak geeft een sterk gevoel van geborgenheid.

Sommige nieuwbouw laat zien dat mensen zich verschansen in hun huis. De privacy krijgt een toon van beveiliging en dat is verschrikkelijk. Privacy is natuurlijk wel nodig, maar je mag best laten zien waar je woont. Dat is een rode draad in ons werk. Iemand die de Staatsloterij wint en kan wonen zoals hij wil, koopt een oud huis. Met al het geld en alle kennis waarover wij beschikken, zijn wij niet in staat iets dergelijks te ontwikkelen. De Vinexwijken zijn een haar beter dan vooroorlogse wijken, geen twee haren.'

Wat maakt je ontwerpen sterk?

'Sinds wij in 1991 de Nationale Renovatieprijs wonnen, hebben we een abonnement op ingewikkelde programma's rond onhandige gebouwen in de stad verworven. Ik noem de Militaire Bakkerij in Arnhem, de Platanenhof in Amsterdam. Wij hebben vaak een goede band met bewonersgroepen en de woonomgeving. Bij onze opdrachten gaan we uit van het dagelijks leven, zoals het eindexamenfeest, de kraamkamer, de te drukke ver-

jaardag, waar staat het orgel in de kamer? Hoe kom je thuis met je fiets als je doorweekt bent van de regen, met twee kinderen en drie volle boodschappentassen? Dat is mijn uitgangspunt bij ontwerpen. Helaas werkt de marketing met doelgroepen. Als we niet oppassen, worden doelgroepen gereduceerd tot sommen te besteden geld. Maar of je nou 3 of 5 ton voor een huis betaalt, het is net zo goed een mooie dag, het gaat erom of je er gelukkig in wordt.'

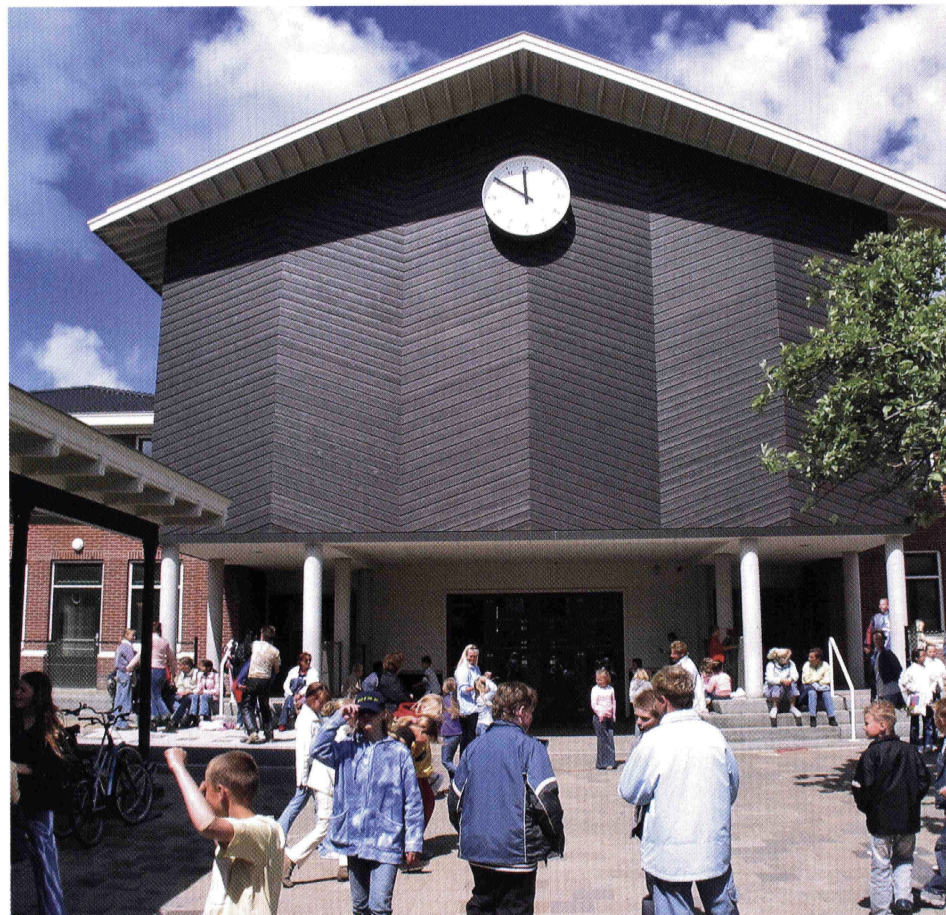
Dus jullie bureau is in staat een nieuwe stad te ontwikkelen?

'Ja, dat kunnen we. De stad zou een eigen kern krijgen, een kenbare identiteit. Hier op kantoor hangen twee kaarten van het stroomgebied van de Oude Rijn in Zuid-Holland. Een uit 1905 en een uit 2005. In de ene kaart wandelden onze opa's en oma's. De kaart van over 50 jaar komt eraan te hangen. Nieuwe woningen kunnen we ook in een nieuw dorp bouwen.'

Hoe en waar doet je inspiratie op?

'Wandelen met de camera op plaatsen waar gebouwd is. Door oude kleine Nederlandse stadjes en steden, de stad Utrecht, Halsteren, Hasselt, Middelharnis. Die architectuur houdt veel meer dingen voor ons verborgen dan we denken. Zo ontdek je bijvoorbeeld de intimiteit van een straatprofiel en begrijp je waarom mensen daar door de eeuwen heen graag wonen.'

VUURTORENSCHOOL, SCHEVENINGEN. VAN HET DOOR ARCHITECT SCHADÉE ONTWERPEN SCHOOLGEBOUW ZIJN DE MONUMENTALE PLEINMUUR EN HET GYMNASTIEKLOKAAL BLIJVEN STAAN. HET LOKAAL DIEN TEGENWOORDIG ALS ONDERKOMEN VOOR DE NASCHOOLSE OPVANG.

zodat ze inwisselbaar zijn en voor hetzelfde geld in Alphen aan de Rijn kunnen liggen. Wat ons betreft is schoonheid het belangrijkste criterium in de hele discussie over duurzaam bouwen. De balken van deze zolder doen al 500 jaar dienst. Dus zijn ze mooi en goed genoeg om onderhouden te worden. De monument-waardigheid is het enige argument als je praat over energie. In Nederland is stadsvernieuwing geen culturele activiteit, zoals wel in Brussel het geval is. Ons bureau vecht tegen de vermindering van de grammatica van de stad, hoewel we daar steeds meer geïsoleerd in zijn. In de Verenigde Staten is een grote voedingsbodem voor new urbanism, een beweging die wil dat er aandacht voor het urbanism en het publieke domein komt, dat je vanuit je huis te voet naar de bakker kunt.'

Welke gemeenschappelijke vraag stellen de leden van het CEU?

'Binnen de CEU praten we maandelijks met 20 tot 25 mensen over hoe het moet met de stad en de nieuwe stad. Vraag is hoe we steden of buurten kunnen creëren die 150 jaar mee gaan. De wijk Valkenbos Zuid illustreert goed hoe het nadenken over de organisatie van de stad consequenties heeft gekregen voor de architectuur. Dat is een regelrechte breuk met 30 jaar geleden. De gemeente Den Haag wilde 5 straten slopen, zoals in veel steden gebeurt - en dat willen wij niet over onze kant laten gaan.'

Want is sloop nodig?

'Wij gaan de wijk in om te kijken welke straten wel en niet functioneren. We proberen begrip op te brengen en dat begrip vertalen we in nieuwbouw. We kijken naar straten en we bekijken de huizen van binnen. Hoe wordt er gewoond? Ons plan, onze inzending, lijkt dan ook eerder een manifest. De prijsvraag hebben we gewonnen, omdat ons verhaal is herkend. Als je een Hagenaar geblinddoekt naar een straat in dit plan brengt en je doet de blinddoek af, dan weet-ie precies waar hij zich in de stad bevindt, door de typologie van de straat. De Stevinschool is daar ook een goed voorbeeld van. De bewoners waren zeer huiverig voor het nieuwe gebouw. Het handschrift van het gebouw, de kleur van de stenen, het dak, het hout, past heel goed in de omgeving. Een oude muur rond de school hebben we laten staan.'

Op jullie website staat een citaat van Renzo Piano: 'Je moet natuurlijk, wanneer je gaat bouwen, uiterst competent zijn, omdat je anders wordt gehanteerd. Ze zullen zeggen dat wat je voorstelt simpelweg onmogelijk is.'

'Bij ontwerpen moet je nooit bang zijn om alle problemen, wensen en aspecten tegelijk aan te pakken. Je moet niet stap voor stap ontwerpen. Het beste ontwerp is het ontwerp dat ongewijzigd blijft. Een krachtig beeld hoeft je nooit meer uit te leggen. We werken ateliergewijs. Het eerste plan en de omgeving komen op een A4tje, dat vervolgens verder het bureau in gaat. De ene keer betrek je in het ontwerp wat je vanuit de omgeving krijgt aangereikt, de andere keer ga je uit van de organisatie van de woning.'

Wat zijn je voornaamste bezwaren tegen 'foute' nieuwbouw?

'Een steeg, een straat, een plein kun je als bewoner begrijpen. Een parkeerdek of een sneltram is voor een bewoner niet te

SCHUYTGRAAF, ARNHEM. DOOR EEN ASYMMETRISCHE OPLOSSING MET AANGEPASTE WONINGTYPEN IS EEN SMALLE EN INFORMELE ENTREE NAAR DE PARKEERKOFFER ONTWORPEN. DE BEBOUWING AAN HET PLEIN BESTAAT UIT GESTAPELDE APPARTEMENTEN.

NIEUWEGEIN, VREESWIJK-NOORD. HET BEELD VAN DE STRAATJES SLUIT AAN BIJ DE STERKSTE VOORBEELDEN VAN DE ARGELOZE DORPSE BEBOUWING VAN VREESWIJK. DE TIJDLOZE SCHILDERIJDEN VAN PIETER DE HOÛCH EN JOHANNES VERMEER TONEN GEBRUIKSMOGELIJKHEDEN VAN EEN WOONVERTREK-STOEP-AUTOVRIJE STRAAT. LANGS- EN DWARSKAPPEN VERLEVENDIGEN HET STRAATBEELD.

